Panyheter

Statsminister Ulf Kristersson (M) sammen med Tidö-lederne Jimmie Åkesson (SD), Ebba Busch (KD) og Simona Mohamsson (L) under et møte i desember 2025. Foto: Christine Olsson / TT / NTB

Anmeldelse

Bistandsmassakren

Svensk debattbok dokumenterer endringer i svensk utviklingshjelp i den siste regjeringsperioden.

Tore Linné Eriksen

Historiker, forfatter og tidligere professor i Utviklingsstudier ved universitetet OsloMet

Publisert 08.09.2026 - 10:43

Sist oppdatert 08.09.2026 - 10:59

Dette er en anmeldelse. Meninger i teksten er skribentens egne.

Det er kanskje ikke så mange her hjemme som kjenner til *Global Bar Magazine*, som siden 2020 er utgitt i Sverige og er tilgjengelig med et nettabonnement. Prosjektets nøkkelperson er journalisten David Isaksson, som står bak et tjuetalls bøker som retter søkelyset mot bistand og Nord/Sør-forhold mer allment.

Ikke minst er nettstedet og forfatteren kjent for sine reportasjer som nådeløst gransker svensk og andre vestlige lands bistandspolitikk.

Hans utgangspunkt er internasjonal solidaritet i en verden hvor dette er i ferd med å bli fremmedord.

- Tittel: *Biståndsmassakren, Hur Trump och Tidöpartierna ritade om biståndskartan*

Den veldokumenterte kritikken har vokst i styrke i de fire åra med borgerlig regjering etter 2022, med et program som er kjent som Tidö-avtalen, etter det stedet hvor forliket blei inngått mellom de tre regjeringspartiene (Moderaterna, Liberalerna og Kristdemokratene) og de Sverigedemokratene som støttespiller og kompromisspartner på ytterste høyre fløy.

Konkret og kritisk

Boka med den utfordrende tittelen *Biståndsmassakren* er i all hovedsak en konkret og detaljert gjennomgang av regjeringsperioden under ledelse av Ulf Kristersson (M).

Når utgivelsen er hyperaktuell er det fordi dagene telles ned til nytt valg til Riksdagen, der blå blokk for første gang inkluderer statsråder for Sverigedemokratene dersom de seirer 13. september. Det er verdt å merke seg at SD er avgjort størst av de fire partiene.

Hvor mye som står på spill går fram av bokas undertittel: «Hur Trump och Tidöpartierna ritade om biståndskartan». Fra å være det forfatteren kaller en litt søvnig og teknokratisk bransje, har bistands- og utviklingsområdet blitt et brennbart og høypolitisk tema.

Dette har mer allment falt sammen med lavere bevilgninger fra OECD-landa, med en nedgang på nær 25 prosent i 2025, og en langt større reduksjon til det afrikanske kontinentet i økonomisk, økologisk og humanitær krise. Det skyldes ikke bare Trumps motorsag, dødelige kutt og sabotasje av internasjonale institusjoner.

Fra solidaritet til egeninteresser?

Bistandsområdet er ifølge Isaksson bare ett av flere felter der Tidö-regjeringa har satt dype spor etter seg, det gjelder også strammere migrasjonspolitikk, mer åpning for profitt innenfor helse- og skolevesenet og en langt mindre ambisiøs klimasatsing.

Etter å ha tatt oss med på et kort riss av svensk utviklingshjelps historie gjennom mer enn seks tiår, peker han på hvordan fattigdomsbekjempelse, ettprosentmålet og støtte til FN-organisasjoner og bærekraftsmål nå har kommet mer i skyggen for geo- og sikkerhetsspørsmål og politiske og økonomiske egeninteresser.

Dette går hand i hand med at bistandsbudsjettets tappes betydelig for å dekke deler av utgiftene til flyktninger og migranter i Sverige, samtidig som Ukraina etter 2022 har blitt det største mottakerlandet som aleine legger beslag på et høyere beløp enn alle afrikanske land til sammen.

Flere afrikanske land er alle helt ute, og flere er under forberedelse.

Dette er i og for seg allmenne trekk som mange vil gjenkjenne også hos nabolandet i vest, eller hos de sosialdemokratiske forgjengerne i Sverige. Men

Bistandsmassakren dokumenterer også med en rekke eksempler at Tidö-regjeringa systematisk har tatt sikte på å demontere tradisjonelle hovedlinjer.

Et symbol er at ettprosentmålet raskt blei forlatt som noe å strebe etter, og at det isteden blei lagt opp til et fast kronebeløp som for neste periode skal reduseres ytterligere.

Kristdemokraterna sto foran det forrige valget som garantist for å bevare ettprosentmålet, men forsvarte raskt nedskjæringene. Mens Sverige i flere tiår har holdt seg med «Politikk for global utvikling» (PGU) som mål, blei dette offisielt nedlagt i løpet av kort tid. Bistand er ikke bare underordnet utenrikspolitikken, men er også en innenrikspolitisk slagmark.

Bistand og deportasjon

Vi får også vite at posten som bistandsminister blei raskt gjort om til en bistands- og utenrikshandelsminister, som viser at hensynet til svensk økonomi og handel skal tillegges større vekt.

All støtte til utviklingsforskning fjernes, og det føres en åpen kamp mot et kritisk sivilsamfunn, ikke minst deres informasjons- og solidaritetsarbeid, der ønsket isteden ser ut til å være et servilsamfunn.

Sida (svensk Norad) er nå underlagt en ny direktør med røtter i Moderaterna, samtidig som styret ledes av en tidligere bistandsminister fra samme parti. Resten av styreplassene fordeles mellom de andre regjeringspartiene, og er helt uten representasjon fra opposisjonen, sivilsamfunnet eller fagmiljøet.

Et annet merkbart skille er langt tettere koblinger mellom bistand og innvandring (eller rettere sagt deportasjon), som var et hovedpunkt i den første regjeringserklæringa. Her slås til lyd for en statlig offensiv for å gjøre bistandsavtaler avhengig av mottakerlands aksept for å ta imot dem som tvangsutsendes fra Sverige.

Bistand gjennom EU brukes også til å betale nord- og vestafrikanske land for å hindre flyktninger og migranter i å forlate kontinentet.

Blant andre endringer trekkes også fram den reduserte støtten til israelske og palestinske hjelpe- og menneskerettsorganisasjoner. Mens Sidas fagdirektorat, etter nøye granskinger, ikke så noen grunn til å stanse støtten til FN-organisasjonen UNRWA, den desidert viktigste kanalen for nødhjelp i Palestina, blei deres tilråding klart avvist av regjeringa. Det er langt fra eneste gang fagdirektoratet har blitt overkjørt.

Behov for videre utsyn

Isaksson begrenser seg i all hovedsak til bistandsfeltet, og det er derfor mindre å hente om en mer overordna utviklings- og Sør-politikk.

Det er en svakhet som boka har til felles med debatten her hjemme, slik den blant annet kom til uttrykk i arrangementene under Arendalsuka eller i diskusjonen om hva som kan sies å representere et «Vendepunkt». (Det siste er ikke noe heldig uttrykk, fra matematikken veit vi at et punkt verken har utstrekning eller dybde.)

På denne måten er det hånda som gir, og ikke den som tar eller slår, som får all oppmerksomhet.

Resultatet er et falskt bilde av at ressurser og penger egentlig går fra Nord til Sør, istedenfor å vise til at vi lever godt på billige import av varer produsert gjennom super-utbytting av uorganisert arbeidskraft, at renter og avdrag fyller banker i Nord, at profitt, skattetriksing og skatteparadiser tapper utviklingsland for mange ganger det beløpet som gis i bistand og at global oppvarming skjer helt uten rettferdig kompensasjon for dem som rammes aller hardest. (I løpet av mindre enn ei uke har for eksempel en gjennomsnittlig nordmann sluppet ut mer CO_2 enn en innbygger i Tsjad, Mali eller Malawi gjør på et helt år, helt uten brenning av vår fossile energi i andre land regnes med).

Det vi fortsatt mangler, både i Sverige og her til lands, er derfor bidrag som utvider synsfeltet istedenfor å snevre det inn, og som retter søkelyset mot globale maktforhold. Ofte minnes vi med rette på at utvikling ikke kan skapes utenfra, men like riktig er det at utvikling kan hindres eller gjøre vanskeligere utenfra.

Bistandsmassakren er ei viktig bok også for norske lesere, og er et verdifullt tilskudd til en debatt om det som er felles og det som er forskjellig.

For de som er kritisk til dagens kurs her hjemme, slik tilfellet er i sivilsamfunnet og i fagmiljøer, kan den også tjene som advarsel.

Boka danner også et interessant utgangspunkt for å følge med på hva som skjer i Sverige etter et eventuelt skifte i retning sentrum/venstre, for ikke å si den diskusjonen som vil følge her hjemme når regjeringas etterlengtede Stortingsmelding legges fram om ikke så lenge.

Les flere anmeldelser fra Panorama